

УДК 811.161.2'282.2(477.85)

Юлія РУСНАК,

Буковинський державний медичний
університет,

julijarusnak@rambler.ru,

Наталія РУСНАК,

Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича,

n.rusnak23@rambler.ru

**ЛІНГВОКОГНІТИВНА ПРИРОДА
ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТІВ
БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРОК**

Ключевые слова: *ментальний континуум, когнитивна модель, діалектний текст, над-текст, фольклорний текст, текстома.*

Руснак Юлія, Руснак Наталія. ЛІНГВОКОГНІТИВНА ПРИРОДА ДІАЛЕКТНИХ ТЕКСТОВ БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРОК

Знання буковинських діалектоносителей – хозяйственные, обрядовые, экзистенциальные – составляют ментальный континуум носителей говоров, часть наивной картины мира. Ментальный континуум рассматриваем как единство мышления и языка. Определяющими чертами ментального континуума на уровне мышления является прагматизм, магичность, на уровне языка – примитивизм.

Нині відзначаємо особливу увагу науковців до тексту в лінгвокогнітивній парадигмі, оскільки вона залучає до наукового аналізу комплекс відомостей, об'єднаних поняттям „національна картина світу”, стосується фундаментальної проблеми *мова – мислення – культура*.

Текст – це багатогранне, багатоаспектне явище, специфіка якого потребує його розгляду за різними підходами. Дослідник повинен обрати ракурс розвідки, відповідно до якого і вибудує стратегію аналізу. Гуманітарна наука дозволяє різноманітні інтерпретації. „Взагалі, наука про мову оперує гуманітарним знанням і, відповідно, не визнає абсолютних істин: рівні права на існування мають різноманітні погляди, якщо вони внутрішньо не суперечливі”¹

М. Сидоренко зазначає: „Поняття наукової парадигми містить значний антропологічний смисл, експлікуючи тенденцію становлення антропоцентричної філософії науки, що має в тому числі й аксіологічне підґрунтя”².

Вихідною (методологічною) настановою дослідження є ідея про нерозривну єдність мислення і мови. Філософія ХХ ст. у пошуках відповіді на проблеми, пов'язані з людським розумом, звернула увагу на мову (Е. Гуссерль, М. Хайдеггер, Л. Вітгенштейн, Ж. Дерріда, Ж.-П. Сартр), тому цілком закономірним є інтерес

лінгвістів до *когнітивістики*, яка розглядає мову як універсальний засіб реалізації знань, як знаряддя кодування та трансформації знань, адже мова є не лише внутрішньою здатністю людини, вона створена незалежно від конкретного індивіда, надана їй ззовні, при засвоєнні мови людині нав'язується певний обсяг знань, спосіб категоризації й концептуалізації світу, які залежать від внутрішнього рефлексивного досвіду нації. Когнітивна лінгвістика своїм виникненням певною мірою зобов'язана і теорії лінгвістичної відносності.

Підвалини когнітивної лінгвістики закладені теоретичним доробком когнітивної науки, яка зародилася у США після другої світової війни у зв'язку з посиленням інтересом до кібернетики. Термін *когнітивна лінгвістика* вказує на міждисциплінарну основу науки. На думку М. Кочергана, для когнітивної лінгвістики характерні такі загальні принципові настанови, як експансіонізм (виходи в інші науки), антропоцентризм (вивчення мови з метою пізнання її носія), функціоналізм (вивчення всього різноманіття функцій мови) та експанаторність (пояснення мовних явищ)³. Актуальність когнітивних досліджень у мовознавстві потребує виокремлення нового аспекту діалектології – *когнітивної діалектології*, у межах якої ставимо перед собою завдання – схарактеризувати відомості носіїв говірок.

Вийшовши з надр природничих наук (уведений до наукового обігу німецьким фізиком Г. Герцом), термін *картина світу* (далі КС) набув широкої популярності та став загальнонауковим поняттям завдяки 1) високому ступеню узагальнення, 2) інтегральній основі, яка вимагає полідисциплінарного підходу до аналізованих явищ, 3) можливості застосування до знань про світ різноманітних класифікацій та 4) вдалому метафоричному вираженню. У гуманітарних науках на позначення одного феномена, найвищого ступеня абстракції, – форми сприйняття навколишнього світу та її результату – існує декілька позначень: *свідомість, мовна свідомість, КС, мовна КС, модель світу, світогляд, концептуальна система, когнітивний простір, ментальний простір, національно-мовна свідомість* тощо⁴. Кожен з цих термінів, крім основного, спільного, значеннєвого ядра, має ще й деяке супровідне значення.

Аналізуючи ці феномени, кожен дослідник робить свої акценти в їх визначеннях. У науці роблять спроби розмежувати свідомість та мовну свідомість, картину світу та мовну картину світу, дати їм вичерпні визначення. На думку М. Хайдеггера, „картина світу” відображає не картину, що відтворює світ, а світ, що розуміється як картина, тобто картина світу – це відображення навколишнього світу в голові людини. Таку ж думку висловлює В. Колшанський. Він вважає, що „КС, відображена в голові людини, – це вторинне існування об’єктивного світу”⁵. Однак усі вчені погоджуються з тим, що картина світу передбачає *національно-культурний відбиток нації*, тобто це своєрідний результат минулого народу. Вчені розуміють КС як суму ментальних значень, найбільш загальних уявлень про світ. Т.В. Цив’ян розглядає модель, КС як результат переробки інформації про навколишній світ і людину, як скорочену і спрощену суму уявлень про них⁶. КС уявляють як ідеальне концептуальне утворення, що має подвійну природу: необ’єктивоване – як елемент свідомості, волі та життєдіяльності, і об’єктивоване – у вигляді різноманітних відбитків свідомості, волі та життєдіяльності, зокрема – у вигляді знакових утворень – текстів (у тому числі – мистецтво, архітектура, соціальні структури, мова)⁷.

Кожна мова, за визначенням Ю. Апресяна, відображає певний спосіб концептуалізації (сприйняття та організації) світу, при цьому значення, які виражаються у мові, формують єдину систему поглядів, що становлять „колективну філософію”, яка ніби „підкидається” усім носіям суспільства як обов’язкова. Твердження Ю.Д. Апресяна відпо-

відає гіпотезі лінгвістичної відносності. „Мова не відтворює світ, а лише відображає його; експлікує і об’єктивує концептуальну КС людини”, – зазначає В.І. Постовалова⁸. Унікальність теорії лінгвістичної відносності, яка не може бути ні спростована, ні доведена, у тому, що вона слугувала та слугуватиме джерелом лінгвістичних ідей, стимулом для роздумів над мовленнєвими національними проявами.

Матеріальним втіленням КС є мовна мовна КС – сукупність мовних засобів, які відтворюють знання про світ. МКС – це світ крізь призму мови, сфера мовної семантики, яка поряд із категоріальними значеннями враховує ознаки, що традиційно належать до конотації та аксіології. Власне кажучи, термін МКС містить вказівку на одну з найголовніших функцій мови – когнітивну, яка реалізує єдність мови і мислення.

Єдиного погляду на КС та МКС у науковій думці немає, визначення лінгвістів різняться низкою параметрів, залишається невирішеною проблема тотожності-відмінності між концептуальною та мовною КС, однак незаперечним є лінгво-когнітивний характер термінів та високий ступінь узагальнення.

У сучасній лінгвістиці є поняття, близьке до названих, – *наївна картина світу*. Наївна картина світу – це уявлення про світ пересічних носіїв мови, що ґрунтуються на донаукових знаннях, загальних поняттях, представлених у мові. Вона частково опирається на міфологічне мислення. Наївна картина світу представляє спрощене бачення реальності, схематично-каузальне тлумачення подій, скасовує всіляку діалектику. Наївна картина світу протиставлена науковій картині – системі знань, що синтезує результати дослідження певних наук із знаннями світоглядного характеру як результатом цілісного узагальнення пізнавального досвіду людства⁹. Діалектні тексти характеризують засадницькі положення наївної картини світу.

Відповідно до вимог когнітивного аспекту мовознавства пропонуємо розглядати говірки як суму знань, резервуар національної свідомості. Серед відомостей носіїв буковинських говірок виокремлюємо три типи знань – *господарські, обрядово-релігійні, екзистенційні*, які становлять *ментальний (духовно-мисленнєвий) континуум – сукупність відомостей (знань, уявлень, оцінок, правил поведінки, розуміння вічних істин), які носії буковинських говірок матеріалізують у діалектних текстах* (далі ДТ). Відомості носіїв буковинських говірок становлять відносно замкнуту систему. Це знання людей старшого віку, переважно жінок. За сферою побутування ці знання характеризуємо як

буденні, отримані на основі здорового глузду; побутові, пов'язані в основному з побутом та господарюванням селян; спадкові, частково міфологічні, в яких відтворено архетипи етнічного угруповання, передані попередніми поколіннями; та частково наукові, (діалектоносії володіють деякими науковими відомостями). За способом отримання знання діалектоносії у переважній більшості емпіричні, або індукційні (досвідні), та частково теоретичні (дедукційні). Почасті знання можна кваліфікувати і як особистісні, об'єктивні, суб'єктивні, трансуб'єктивні.

Термін *ментальний* (духовно-мисленнєвий) континуум відповідає поняттю наївна картина світу, проте він вужчий. Ментальний континуум – це частина наївної картини світу. У дослідженні представлено лише *господарські, релігійно-обрядові та екзистенційні відомості*. Отже, у межах когнітивної лінгвістики суспільна свідомість за ступенем всеохопленості (поширеності) та характером знань має вигляд ієрархії: картина світу – мовна картина світу – наївна картина світу – ментальний континуум носіїв буковинських говірок.

Термін *ментальний континуум* передбачає визначення особливостей національного характеру носіїв говірок. Думаємо, що перелік рис національного характеру давно визначений. Усі нації світу як одиниці людського універсуму наділені заздалегідь відомим комплексом „позитивних” рис, закладених у них божественною природою (інакше національний організм не був би життєздатним): працьовитість, взаємодопомога, почуття прекрасного, побожність тощо. Ставимо перед собою завдання – визначити мовні явища, які увиразнюють ці риси національного характеру.

Ментальний континуум – це абстрактне поняття, яке передбачає нерозривну єдність мислення та його мовного втілення. В інтересах дослідження можемо говорити про умовний поділ ментального континууму на два рівні: *рівень мислення та рівень мови*.

Визначальними рисами ментального континууму (рівень мислення) носіїв буковинських говірок можна вважати *прагматизм, магичність*. Ці ознаки ментального континууму відповідають поняттю здоровий глузд.

Визначальною рисою ментального континууму (рівень мови) носіїв буковинських говірок (йдеться про спосіб відтворення мислення) є *примітивізм*.

Використовуємо слово *примітивізм* з тим значенням, з яким воно входить до складу термінологічної назви „примітивне мистецт-

во”. На протигагу професійному мистецтву, для якого характерні складність ідей та їх матеріального втілення, використання багатьох і неоднорідних технік виконання, надуманість і умовність форм, загалом багатство засобів вираження, тобто культурі, яка вважає себе вищим ступенем розвитку, примітивне мистецтво (через формальну простоту, що навіть іноді доходить до схематизму, це мистецтво ще називають наївним) відтворює по-дитячому наївне бачення світу, не ускладнене умовностями світу. Визначальними рисами примітивного мистецтва є ясність, простота, кількісна мінімальність засобів вираження.

Примітивізм ментального континууму носіїв говірок полягає у безпосередньому (реалістичному) відтворенні дійсності, яке відзначають ясність, формальна безпосередність, простота, навіть спрощеність форм вербалізації. Примітивізм ментального континууму носіїв говірок реалізує *автологія*. Автологія – термін риторики, це „мовлення, побудоване без вживання в ньому слів і виразів у переносному значенні (тропів). Мовні одиниці автологічних текстів використані у своїх прямих, безпосередньо семантичних реалізаціях”¹⁰. Примітивізм ментального континууму носіїв говірок не заперечує творчого характеру мовомислення носіїв говірок.

Термін *примітивний* щодо ментального континууму використовуємо й у його первісному значенні – „перший”. У ДТ можемо знайти усі категорії (точніше, витоки) ХТ, у ньому фіксуємо стилістичні прийоми, які опрацьовано та досліджено у риториці, але джерельну базу для них становить діалектне мовлення.

Ментальний континуум носіїв говірок формують психічні процеси: мислення, почуття, інтуїція, трансценденція. Мислення як вища форма відображення дійсності формує кожну парадигму. Почуття як реакція на дійсність представлено перш за все у парадигмі екзистенційного мислення: тексти про своє село, особисте життя. Інтуїція – духовне прозріння, можливе за умови високого ступеня розвитку практично-теоретичних знань, – реалізується у текстах про релігійні обряди, про звичаї, обряди, вірування тощо. Трансценденція – поза межність світу, досвіду, яка не доступна теорії пізнання (ідея Бога, душі, безсмертя), феномен психічного життя, внаслідок якого виникають знання про потойбічний світ, виявляються зв'язки, що існують у світі, – відтворена у текстах про Бога, релігійні свята тощо.

Результатом дії зазначених психічних процесів є *когнітивні моделі* (далі КМ) – схеми, зразки, в яких міститься „квант” інфор-

мації про світ. Ця схема набуває свого матеріального втілення у ДТ. У російській етнолінгвістиці на позначення вищезгаданого феномена використовують термін *ментефакт* – „елемент змісту свідомості”¹¹. Отже, елементарною одиницею ментального континууму є КМ. До певної міри термін КМ можна зіставити з темою твору, однак перше поняття когнітології, друге – літературознавства.

Відомості про господарювання формують КМ: „Худоба та догляд за нею”, „Господарювання на землі”, „Одяг”, „Будівництво хати”, „Страви”, „Ремесла”. Знання про релігійні обряди – КМ: „Різдво”, „Пасха”, „Похорон”, „Весілля”. „Народження дитини”.

КМ кожного типу відомостей мають свої особливості. Так, КМ про господарювання функціонують як стереотипні. КМ про релігійні обряди – як архетипні.

Одна КМ може реалізуватися у великій кількості ДТ. ДТ однієї КМ становлять *надтекст*. Пригадаймо триаду текстових одиниць на рівні тексту: ДТ – *надтекст* – *текстема*. Так, усі ДТ, в яких відтворюється КМ „Худоба і догляд за нею”, ми розглядаємо як *надтекст* про тваринництво. Оповідачі-інформанти, які породжують ці ДТ, ніби доповнюють один одного, ведуть таким чином між собою полілог, кожен наступний наратор доповнює попереднього. У тлумаченні *над тексту* ми відштовхуємося від ідеї М. Бахтіна про поліфонічність як засаду жанру великої прози. За М. Бахтіним, роман – це мовленнєве розмаїття різних соціальних груп, які художньо організовані у тексті. У нашому розумінні *надтекст* – це розмаїття різних голосів носіїв буковинських говірок, які репрезентують усі різновиди буковинських говірок.

Спираючись на тезу про єдність мови і мислення, розглядаємо ДТ як *миттєву вербалізацію свідомості у формі мовної семіотичної одиниці, що відповідає прагматичній настанові комунікації*. Комунікативна мета є одним із визначальних текстотвірних чинників. „Для мовленнєвої організації тексту визначальними є зовнішні, комунікативні чинники. І саме тому породження тексту і його функціонування прагматично орієнтовані, тобто текст створюють з появою мети і функціонує він у певних комунікативних умовах”¹².

Українські говірки мають *три вияви*: ДТ1 – вільні спонтанні ДТ; ДТ2 – узуальні (частково регламентовані); ДТ3 – жорсткі, клішовані, це фольклорні ДТ. ДТ1 – розповіді про господарювання, обряди, своє життя – належать до непродукованих текстів, які „живуть” у момент створення. ДТ2 – частково проду-

ковані, вільні спонтанні розповіді діалектоносіїв, до яких віднесено фольклорні тексти, тобто становлять сплав непродукованих і продукованих текстів. ДТ3 – продуковані ДТ. Усний характер – одна з визначальних рис ДТ, яка проектує низку проблем, пов’язаних з його специфікою. „Усні тексти є реальністю, яку можна вивчати лише у момент продукування”, – стверджує Є. Бартмінський¹³.

ДТ усіх трьох типів (ДТ1, ДТ2, ДТ3) є матеріальним втіленням двох стилів буковинських говірок. Так, ДТ1, і частково ДТ2 репрезентують нейтральний стиль говірок. Розмовно-побутове діалектне мовлення відзначають повтори, семантично і синтаксично надлишкові компоненти, і як наслідок, дещо „кострубаті” синтаксичні конструкції, які, однак, „урівноважують” незавершені синтаксичні структури, побудовані за законами економії мовних засобів, конструкції з обірваними синтаксичними зв’язками тощо. Напр.: *Ху'добу три'мати / т'реба вчас ўс'о / кожде 'має 'бути св'їй час // на'приклад 'рано ўста'їеш / там в 'сем'ї го'дин'ї і'деш ў с'тайн'у // 'перший раз/ да'їеш 'їїсти її / по'чистиш / по'кормиш / подо'їиш // на го'дину там / їе ро'боти / по'тому ш'е попо'їити її 'али це вод'но в о'дин час 'кождий раз / на о'б'їд там / ко'рови да'їец':а на о'б'їд там / так 'само / на о'б'їд прийи'ла / ч'ї с 'наш'ї чї с// вже покорм'лена / 'али ко'рову го'лодную / лиш 'можна так 'рано // їак здо'їити / 'али вс'о раў'но на о'б'їд вже т'реба шоп ко'рова 'тоже 'була по'кормлена і 'тоже в о'дин час // (с. Берегомет Вижницького р-ну).*

У ДТ2 містяться елементи двох стилів – нейтрального та високого. Згідно з інтерпретацією мови Ю. Лотмана, у ДТ2 поєднуються дві моделювальні системи – первинна та вторинна. ДТ2 містить фольклорні „ілюстрації”, у такий спосіб виникає категорія інтертекстуальності, за термінологією В. Виноградова, прийом „текст у тексті”. У ДТ2 про гру „Чоканку”, в яку бавляться під час Пасхальних свят, високий стиль (вторинна моделювальна система) представлена мовленнєвим кліше з прохальним значенням: пор.: *'Чийа 'писанка си ска'зит при 'чокан'ї / той 'буде сто'їети до д'ругого Ве'ликодн'а май 'ниско в'їт 'того / 'чийа си ни ска'зила // їек 'чокаїуц':и 'межи со'боў 'г'їти / то кот'ре май здо'рове 'буди // їек д'їў'ки / то кот'ра май 'борзо си в'їд:аст / їек паруп'ки / то ў кот'рого май 'б'їл'ша 'сила / їек молод'ата 'пом'їж со'боў / то 'чийа си зб'їе / то ў 'того май мн'е'ке 'серце // а їек 'д'їўка с 'парупком/*

шо си 'л'уб'їа су'б'ї / по'чокалиси / та й'її
'писанка п'їш'ла // то 'може 'датиси / са'рака /
зду'рити // а шоп те й'її'це ма'л'оване чи
'писане та й най'кр'їше 'було // то ў голо'в'ї
хто з'наў / при'казуваў / су'б'ї // к'роў'їю
хрис'товою с'купане // три'май ми'н'ї' 'тон'їр
'межи л'уд'ми // най 'вор'їг н'а ни поб'ї'дит /

Ой добрий вечір, тесові столи,
Тесові столи - славні собори.
Ой пише, пише сам чісар з Риму,
Скликає наряд до Вефлієму,
До Вефлієму люди лічити.
А в Вефліємі темная нічка,
Причиста Діва у Вефлієм прийшла.
У Вефлієм прийшла, містом ходила.
Містом ходила, нічліг шукала.
Невірні жиди нічліг не дали,
Нічліг не дали, з міста вигнали.
Прогнали вни її в чистій поля.
Ой Боже, Боже, ніжски мне болят,
Ніжски мне болят, мороз стискає.
Бой повертає у вівчарску стаю.
Вівчарска стая славная стала,
А в жолобочку сінця в'язочка,
Сінця в'язочка від морозочка.
Ой тане, тане білий мороз.

ДТ1 і ДТ3 визначаємо як функціонально-стилістичні гомогенні, ДТ2 – функціонально-стилістичні гетерогенні.

Отже, когнітивний ракурс дослідження спричиняє ієрархію термінів: ментальний континуум – парадигма мислення – когнітивна модель. Тріаду когнітивних понять матеріалізує ДТ.

ЛІТЕРАТУРА

¹ Чернявская В.Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность: учеб. пособ. / В. Е. Чернявская. – М.: Либроком, 2009. – С. 32.

² Сидоренко М. Лінгвістична парадигма знання: становлення та можливості / М. Сидоренко, Б. Мамчур // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини / гол. ред. Т.М. Бойчук – Чернівці: БДМУ, 2014. – № 1 (1). – С. 33.

³ Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / М. Кочерган // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24–29.

⁴ Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А. Серебренников, Е.С. Кубрякова, В.И. Постовалова [и др.]; под ред. Б. А. Серебренникова; АН СССР, Ин-т языкознания. – М.: Наука, 1988. – 212 с.

⁵ Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский / [отв. ред.

най май 'моцна 'буду // с ким Хрис'тос три'маў // то'му пома'гало // (с. Зеленів Кіцманського р-ну).

ДТ3 (ФТ) матеріалізує високої стиль – фольклор. Серед ДТ про Різдваю обрядовість є колядки, які вирізняє самобутність, специфіка образної системи, своєрідність мовного втілення:

Ой в жолобочку Хрестос, Син Божий.
Ой коло Хреста кінь з воликом став.
Кінь з воликом став, Хрестос огрівав.
Хреста огріли, Хреста просили.
Ой Хресте, Хресте, вроди нам сінце,
Вроди нам сінце, зелене винце,
Зелене винце, яру пшеницю,
Яру пшеницю - всяку сівницю.
Зелене сівце волам рогатим,
Волам рогати, таздам багатим,
Вороним коням, вельможним панам,
Зелене вино людям на закін.
Яру пшеницю в церкву на пристів,
В церкву людям на пристів, людям на дору,
Людям на пристів, Богу на хвалу.
Вінчуємо вас щастя здоровля
(с. Стебні Путильського р-ну).

А.М. Шахнарович; предисл.: С.И. Мельника, А. М. Шахнаровича]; АН СССР, Ин-т языкознания. – М.: Наука, 1990. – С. 5.

⁶ Цивьян Т.В. Лингвистические основы балканской модели мира / Т. В. Цивьян / [отв. ред. В.Н. Топоров]; АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики. – М., 1990. – С. 51.

⁷ Постовалова В.И. Существует ли языковая картина мира / В. И. Постовалова // Язык как коммуникативная деятельность человека: [сб. науч. тр.]. – М., 1987. – Вып. 284. – С. 66.

⁸ Постовалова В.И. Существует ли языковая картина мира / В. И. Постовалова // Язык как коммуникативная деятельность человека: [сб. науч. тр.]. – М., 1987. – Вып. 284. – С.67.

⁹ Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. С. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – С.404–405.

¹⁰ Культура русской речи: энциклопедический словарь-справочник / [ред.: Л.Ю. Иванова, А.П. Сковородникова, Е.Н. Ширяев [и др.]. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С.18.

¹¹ Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации. Лекционный курс / В.В. Красных. – М.: ИТДГК Гнозис, 2001. – С. 36.

¹² Валгина Н.С. Теория текста: [учеб. Пособ.] / Н. С. Валгина. – М.: Логос, 2003. – С.7.

¹³ Бартминьский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Е Бартминьский; [пер. с пол.]. – М.: Индрик, 2005. – С. 359.

Rusnak Yulia, Rusnak Natalia. LINGUO-COGNITIVE NATURE OF THE DIALECT TEXTS OF THE BUKOVINIAN DIALECTS

Knowing bukovinian dialect-bearers and being aware of their household, ceremonial and existential statements make up the mental continuum of the dialect bearers and peculiar manifestation of the naïve worldview. Mental continuum is viewed as the unity of language and mentality. Unit of the mental continuum, cognitive model is reproduced in dialectal texts, which have various types of realization. Topicality of cognitive investigations in linguistics aims at pointing out a new aspect of dialectology – cognitive dialectology. Within the frames of cognitive dialectology we strive to present the classification of the statements of the dialect-bearers. Dialect is viewed as the totality of knowledge and storage of national consciousness. Among the statements of the bucovinian dialects three types of knowledge can be pointed out, namely – household, ceremonial and existential types of knowledge, which make up dialect-bearers' mental (spiritual thinking) continuum, specific manifestation of the naïve worldview.

Mental continuum can be divided in two levels: level of thinking and level of language. The outstanding features of the mental continuum on the level of thinking are pragmatism and magic; primitivism can be singled out on the level of language. Cognitive model is a unit of mental continuum, which is embodied in a dialectal text. Dialectal texts of a single cognitive model make up a supertext. Ukrainian dialects have three manifestations: free spontaneous dialectal texts; usual (partially restricted), partially produced texts; rigid and clichéd folk dialectal texts. Free spontaneous dialectal texts impart about household, ceremonies, ordinary life and belong to non-produced texts, which exist only in the moment of creation. Usual (partially restricted) texts are partially produced, free and spontaneous dialect bearers' narration. Here belong folk texts, making the mix of produced and non-produced texts. Rigid and clichéd folk dialectal texts can be defined as produced.

Key words: *mental continuum, cognitive model, dialectal text, supertext- produced text, folk text, texteme*